

študijska knjižnica
Ravne
Guštanj
V.b.b.
POSTNA PLACANA
V GOTOV

SLOVENSKI Vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Celovec, petek, 12. februar 1954 Štev. 6 (616)

Reakcija se zaman trudi

Čeprav nas loči od občinskih volitev le še pičel mesec dni, je razmeroma še vse mirno. Do sedaj je močno na delu le šovinistična reakcija, ki je na pobudo VdU-ja sklenila, da gre združena v borbo proti naprednim silam ali kakor imajo dobesedno zapisano v svojem sporazumu »proti levičarskim strankam in njim blizu stoječim skupinam«. Na našem ozemlju to pomeni hkrati tudi borbo proti nacionalnim interesom in pravicam našega ljudstva.

Kakor znano, je VdU prvi sklenil, da bo pri občinskih volitvah nastopil pod firmo »domovini zveste liste« in temu sklepu se je podredila tudi ÖVP, ki po besedah dr. Maierhoferja v Pliberku prav tako zahteva »združitev vseh domovini zvestih krogov v skupnih listah«, pri čemer po izvajanju dr. Karischa v Beljaku ni treba »paziti na nepomembna nasprotja, — temveč je treba gledati le na veliko linijo«. Iz vsega tega sledi čisto jasno, da je popolnoma napačno gledanje, da je v ÖVP po odstranitvi Steinacherja zavladao zmernejše tako imenovano »krščansko« krilo, kakor bi to rad dopovedal našim ljudem »Naš tednik«, da bi naše ljudstvo tem laže zapeljal tja, kamor hoče — v ÖVP, ki sta si, kakor piše v svoji številki z dne 24. 12. 1953, s KDS-om svetovno-nazorno najbližji.

Zato ni čuda, da se združena VdU in ÖVP predrzneta stopiti v stik tudi z našimi ljudmi, ki bi jih rada pridobila za svojo »veliko linijo« proti napredku. Toda naše ljudstvo je brez izjeme spoznalo to igro in dosledno odklanja sleherno povezavo s temnimi silami šovinistične reakcije, ki jo trenutno vodijo popolnoma nekdanji nacisti, danes v VdU, ki je v svoj aktivni program za leto 1954 prevzel kot

Boljšega življenja ni mogoče ustvarjati s šovinizmom in z zapostavljanjem, marveč samo v miru in z medsebojnim razumevanjem.

posebno točko, »da bo s posebno intenzivno v okviru lastnih državnih meja terjalo pravico o problemu koroških šolskih zakonov. Kajti sedaj je prišel trenutek, da se je treba z vso doslednostjo oprijeti utrditve obmejnega nemštva (Festigung des Grenzlanddeutschtums)«. Če v tej zvezi opozarjamo še na proglas »domovini zvestih odločnežev« — VdU-jevcev in ÖVP-jevcev, potem nam je vsem jasno, za kaj gre v »domovini zvestih listah« združeni reakciji pri občinskih volitvah in kakšno delo si ti »domovini zvesti« zamišljajo v bodočih občinskih odborih.

Naše ljudstvo je na lastni koži dovolj trpko doživelo, kaj v resnici pomeni »Festigung des Grenzlanddeutschtums«, ki jo je kot prvi sprožil in potem dosledno izvedel domovini zvesti komisar za utrditev nemštva Maier-Kaibitsch, in zato nikjer ni nasedlo tej zločinski nakani združene šovinistične reakcije, pa čeprav se je leta v številnih primerih posluževala izrazitih parol KDS-a in deloma tudi njenih ljudi. Prepričani smo, da tudi ta nakana ne bo rešila reakcije pred nadaljnjo izgubo glasov. Slovensko ljudstvo, pa tudi avstrijski delovni človek, proti katerima je naperjena ta nakana, ne nasedata več izpetim šovinističnim lajnam, temveč si želita končno mir in bratstvo med narodi še prav posebno na meji, da v miru in medsebojnem razumevanju lahko skupno ustvarjata lepše in boljše pogoje za življenje.

Vprašanje Avstrije na berlinski konferenci

V Berlinu se bliža svojemu koncu že tretji teden, odkar se je začela konferenca zunanjih ministrov štirih velesil. Čeprav je pričetek konference spremljal vsestranski optimizem, se je vzdušje vse prehitro ohladilo, ker je potek konference zašel spet na znani stari tir medsebojnega prepričevanja o stvarih, o katerih pravilnosti in resničnosti ni ne eden ne drugi dovolj močno prepričan. Da se konferenca sploh še nadaljuje, k temu doprinašajo obojestranska več ali manj nebitvena popuščanja, kar dokazuje, da nobena izmed sodelujočih držav noče pred svetovno javnostjo prevzeti nase polne odgovornosti za morebitni polom konference. Z drugimi besedami: berlinska konferenca, o kateri je svet pričakoval, da bo v razliko z dosedanjimi podobnimi posvetovanji le postala konferenca dejanj, se je po dosežanem poteku prav tako kot njene predhodnice razvila v že dobro znano konferenco navajanja, pojasnjevanja in propagiranja nasprotujočih si stališč. Drugače tudi angleški zunanji minister Eden ne bi mogel priti do ugotovitve da se konferenca približuje trenutku, ko ne

bo mogoče ničesar več reči, ne da bi se ponavljali.

Ta ugotovitev velja zlasti za drugo točko dnevnega reda, ki govori o vprašanju bodoče ureditve Nemčije in kjer tako zapadne sile kakor tudi sovjetski zunanji minister Molotov odločno vztrajajo pri svojem mnenju. Dejstvo je, da gre obema taboroma pač za važno vprašanje, kdo si bo znal pridobiti več vpliva pri Nemcih tudi po združitvi Nemčije. Na podlagi tega spoznanja je tudi razumljivo, zakaj se Molotov z vsemi silami zoperstavlja izvedbi svobodnih volitev po vsej Nemčiji in nasproti temu zahteva, da bi prvo vsenemško vlado sestavljali zastopniki, ki bi jih v enakem razmerju imenovali zapadnonemška in vzhodnonemška vlada; boji se pač za svoje varovanje v vzhodnonemški vladi, katerim bi svobodne volitve kaj lahko izpodnesle ministrske stolčke. Njegovo izbegavanje pred svobodnimi volitvami pa ni naletelo le na nerazumevanje pri njegovih kolegih z zapada, marveč je izzvalo mnogo ogorčenja tudi na vzhodu, predvsem v večjih industrijskih središčih vzhodne Nemčije.

Vzhod in zapad pa se doslej nista brezuspešno lotevala le vprašanja Nemčije, marveč je prišlo komaj do uvodnih razpravljanj tudi pri točki, ki obravnava vprašanje napetosti in vojne nevarnosti v svetu. Zaman se je trudil Molotov, da bi si s pritegnitvijo kitajskega zastopnika olajšal položaj, ki ga zavzema osamljen proti trem zapadnjakom. Ameriški zunanji minister Dulles ga je odločno zavrnil, da sodelovanju Kitajske nihče ne nasprotuje, toda šele takrat, ko bi reševali vprašanja Daljnega vzhoda.

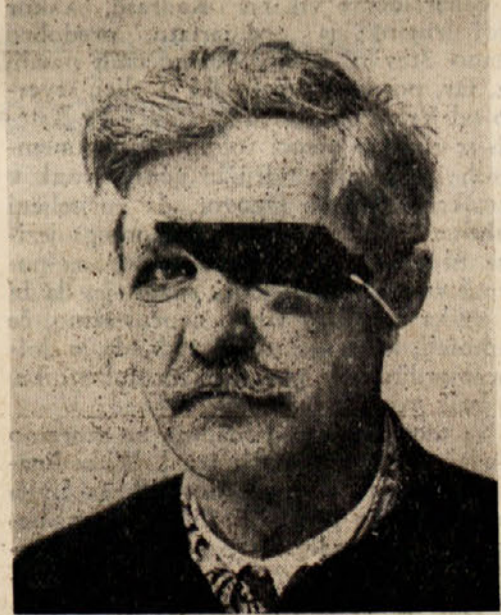
Ker ozračje navadnih sej očitno ne vpliva preveč dobro na razpoloženje zunanjih ministrov, so se pretekli ponedeljek zatekli k prvi tajni seji. Po štiriurnem razgovoru so se sporazumeli, da najkasneje danes, petek, pričnejo obravnavati vprašanje Avstrije in da v ta namen povabijo posebno avstrijsko delegacijo, ki naj bi na konferenci iznesla svoje predloge in zahteve.

Na Dunaju so takoj, ko so prejeli povabilo, objavili sestav uradne avstrijske delegacije, ki jo vodi zunanji minister dr. (Nadaljevanje na 8. strani)

Obtožujemo in terjamo pravico

Takšne so bile izmišljene laži hujskačev; — takšna pa obsodba V imenu republike, ki jo je obsojena »Kleine Zeitung« morala objaviti.

V 29 nadaljevanjih je klerofašistična »Kleine Zeitung« nemoteno razširjala nezasišane, skonstruirane laži in klevete zoper zavezniške protihitlerjevske borbe in

Im Namen der Republik!

Das Bezirksgericht Klagenfurt hat durch den Richter Dr. Gerhard Anderlüh im selbständigen Verfahren wegen Presseehrenbeleidigung in Gegenwart der Schriftführerin Dr. Eberle, in Abwesenheit des Privatanklägers Andreas Sienčnik, jedoch in Anwesenheit seines Vertreters Dr. Reindl für Dr. Michael Stern, sowie in Anwesenheit des Vertreters der Verfallsbeteiligten »Styria« Steirische Verlagsanstalt Ges. m. b. H., Graz, als Herausgeber der periodischen Druckschrift »Kleine Zeitung« in der am 26. Jänner 1954 öffentlich durchgeführten Hauptverhandlung zu Recht erkannt:

Der Inhalt des im Rahmen der Artikelserie »Die blutige Grenze« in der Nummer 162 der periodischen Druckschrift »Kleine Zeitung« vom 17. 7. 1953 erschienenen Artikels »Genickschuß und Janitscharenhandschuh« begründet, soweit darin der Privatankläger Andreas Sienčnik durch die Worte, er bekleidete und bekleide auch heute noch in den Titolegionen hohe Stellungen, sei der rücksichtsloseste und erbarmungsloseste Kämpfer unter den Partisanen gewesen, dem die Gegner nur als tolle Hunde galten, habe am 12. 5. 1943 an der ersten Konferenz der Kärntner Aktivisten teilgenommen, wo schon

damals allen Gegnern blutige Rache angedroht wurde, und sei einer der Stoßtruppführer gewesen, die die Zerstörung des Elektrizitätswerkes in Eisenkappel und die Sprengung der Bahnstrecke vorbereiteten, fälschlich bestimmter unehrenhafter Handlungen beschuldigt wurde, welche ihn in der öffentlichen Meinung verächtlich zu machen und herabzusetzen geeignet sind, den Tatbestand der Übertretung gegen die Sicherheit der Ehre gemäß § 488 Strafgesetzbuch.

Gemäß § 42 Pressegesetz wird auf den Verfall der Nummer 162 der periodischen Druckschrift »Kleine Zeitung« vom 17. 7. 1953 und gemäß § 43 Abs. 3 Pressegesetz auf Veröffentlichung dieses Urteils in der ersten oder zweiten Nummer der periodischen Druckschrift »Kleine Zeitung« nach Rechtskraft dieses Urteiles erkannt, widrigenfalls die »Kleine Zeitung« gemäß § 24 Abs. 6 Pressegesetz nicht mehr erscheinen darf.

Gemäß §§ 389 StPO, 5 Abs. 2, 42 Abs. 2 und 43 Abs. 3 Pressegesetz trägt die »Styria« Steirische Verlagsanstalt Ges. m. b. H., als Herausgeber der periodischen Druckschrift »Kleine Zeitung« die Kosten des Verfahrens.

antifašistično usmerjene državljane slovenske narodnosti. Razen socialističnega tiska se nihče — niti na težke posledice tega hujskaškega pisanja opozorjeno državno pravdnistvo, niti varnostna direkcija — ni javno postavil zoper to vidno zastrupljanje mirnega sožitja med narodom, živčevca na Koroškem.

Barbarska razstrelitev partizanskega spomenika na pokopališču, fizičen napad

na Franca Oraša v Železni Kapli, Franca Prušnika iz Lobnika pri Železni Kapli, učitelja Lombarja v Celovcu in nedavno na Andreja Sienčnika, (slika levo) kmeta iz Mokrij pri Dobrli vasi, so sramotna dejanja, ki obtožujejo! Ali bodo merodajni čuvarji zakonov dopustili, da se bodo fizični napadi poleg psov kot udomačili kot sredstvo za zastraševanje koroških Slovencev? Obtožujemo in terjamo pravico!

SICILIJA — pokrajina, kjer vlada petrolejska mrzlica

Prebivalci Sicilije že nekaj mesecev v negotovosti pričakujejo, ali jim bo umazano rdeči curek, ki je oktobra lanskega leta prvič brizgnil iz njihove zemlje, prinesel blaginjo ali moderno suženjstvo. Revnim kmetom in brezposelnim delavcem Sicilije je omenjeni petrolejski steber oznanil, da je ameriška družba »Gulf Oil Company« našla na njihovem ozemlju petrolej, vrelec z zmogljivostjo pičlih 14 tisoč ton manj od celotne italijanske letne proizvodnje. Sicilijanci gledajo na vse to z dokaj mešanimi občutki, kajti od 300.000 ha petrolejskih polj, za katere je pokrajinska vlada že izdala koncesije, je »samo« 200.000 že v rokah tujih družb.

Ameriški geolog Thomas je že pred drugo svetovno vojno — 1932. leta — opravil prva vrtnanja v okolici Raguze. Sicilijo je takrat zapustil brez vsakih izjav, obiskal pa jo je zopet 1937. leta. Italijanska petrolejska družba »AGIB« je njegovo iskanje nafte na Siciliji podcenjevala, toda skrivnostni in molčeči geolog Thomas je vztrajal in se 1947. leta ponovno vrnil. Italijanske petrolejske družbe »AGIB« nista vznemirili niti zahtevi Thomasa in ameriške družbe »Gulf« po koncesiji za 110 ha zemljišča. Ameriškega kapitalu na tako imenovanih »ne-

plodnih tleh« — kakor jih je ocenila italijanska petrolejska družba — ni bilo težko izposlovati najširših koncesij. Marca 1950. leta je pokrajinska skupščina Sicilije izglasovala povsem nedolžen zakon, s katerim se tujim družbam in privatnikom daje zakonito pooblastilo za koncesije pri raziskovanju siciljskih tal do 1000 ha za tri leta s pridržkom, da bo ta rok avtomatično podaljšan na trideset let trajajočo koncesijo za izkoriščanje, če bi vrtnanje pokazalo, da zemlja skriva nafto. Kai kmalu se je cela vrsta podjetnih ameriških družb kot »Gulf Oil Company«, »Wrightman« iz Texasa ter cela vrsta manjših podjetij pojavila na Siciliji, kjer so le-ta dobila koncesije v skupni površini 200.000 ha. Šele lansko jesen, ko je pri Raguzi švignil iz zemlje umazan rdeči plamen, je zajela petrolejska mrzlica zavidne italijanske družbe, ki so začele zahtevati, da naj pokrajinska vlada razveljavi zakone in koncesije, s katerimi so najboljše petrolejska polja že prodali inozemcem za dobo 30 let. Toda edino kar so lahko dosegli je bil sklep o prepovedi nadaljnega izdajanja koncesij tujim družbam. Razumljivo so ameriške oblasti proti temu ukrepu takoj protestirale poudarjajoč zainteresiranost ZDA na vrtnanju,

pri čemer so opozarjali na zasluge ameriškega raziskovalca Thomasa na Siciliji. Sedaj, ko prepoved novih koncesij še velja, uporabljajo tuje družbe preizkušene metode tako imenovanih »psov-raziskovalcev«, s katerimi izigravajo prepoved pokrajinske vlade. Z denarjem tujih družb italijanski državljani navidezno sami iščejo nafto in prejemaajo koncesije, ker se prepoved ne nanaša na njih.

Kakor koli se bo iztekla ta petrolejska mrzlica na Siciliji, je vendar že sedaj vidno, da je italijansko ljudstvo razmeroma drago plačalo nerazumljivo brezbriznost italijanskih petrolejskih družb, ki bo imela za posledico, da bodo nafto, privrelo iz njihove zemlje, kupovali od tujih družb.

Angleški kolonializem v Keniji

V prvem letu osvobodilnega boja kenijskega ljudstva so angleški kolonialni vojniki in policisti ubili 8000 črnih prebivalcev, 26.000 so jih zaprli, 20.000 pa odgnali v koncentracijska taborišča. Razen teh pa so izgnali iz dežele še 15.000 domačinov.

Toda angleški kolonialni vrhovi se ne menijo za žrtve. Ni še dolgo tega, ko so poslali v Kenijo najtežja letala. Menijo, da bodo le z nasiljem prisilili ljudstvo Kenije k pokorščini. A sila obrodi silo. Boj ljudi prekal in ne prestraši. Narod, ki se je enkrat odločil, da si bo izbojeval svobodo, jo tudi bo.

Ko je v angleškem parlamentu predlagal minister za kolonije, naj v Kenijo pošljejo težke bombnike, so se iz laburističnih klopi zaslišali vzkliki: »Morilec...«

Brezposelnost vedno bolj pereče vprašanje

Zvezno ministrstvo za socialno upravo navaja, da je v Avstriji znašalo število brezposelnih, ki so prijavljeni pri deželnih delovnih uradih, 299.539, med temi 211.629 moških in 87.910 žensk. V primeri s preteklim letom v istem času je bilo število brezposelnih letos za 55.525 delovnih sil višje, to je za 22,8 odstotka. Posamezne zvezne dežele imajo naslednje število brezposelnih: Dunaj 81.130, Nižja Avstrija 59.708, Štajerska 42.764, Koroška 25.081, Zgornja Avstrija 42.503, Solnograška 9348, Tirolska 17.220, Predarlška 4373 in Gradiščanska 17.220. Na Koroškem se je število brezposelnih dvignilo za 4438 oseb. Naraščajoča brezposelnost je prizadela predvsem moške, pri katerih znaša skupni prirastek 83,5 odstotka. 104.590 brezposelnih pripada gradbeni stroki.

Izredno visoko stanje brezposelnosti kriči po uspešnih ukrepih, ki naj jih izvedejo javne ustanove in privatno gospodarstvo, da vključijo brezposelne delovne

sile spet v delovni proces. Brezposelni, njihove družine in številni obrtniki in mali trgovci, ki z brezposelnimi izgubljaajo odjemalce, ne morejo in nočejo dalje čakati.

Socialistična stranka je že pred štirimi meseci v svojem takrat objavljenem programu za preskrbo dela nakazala učinkovita sredstva v borbi proti brezposelnosti. V tem programu je Socialistična stranka predlagala nadaljevanje izgradnje domačih vodnih sil, elektrifikacijo zveznih železnic, elektrifikacijo in tehnizacijo kmetijstva, obrti in gospodinjstva, modernizacijo železnic, predvsem obnovo kolodvorov, ter načrtno izgradnjo cestne mreže. Poleg tega so bili predlogi za povzdigo kmetijskega gospodarstva, zaščito zemlje za kulture s pogodovanjem, zgradnje hudournikov in po plazovih ogroženih področij. V programu je bilo opozorjeno tudi na velike investicije v industriji, ki naj bi jih dokončno izvedli ter ustanovite novih obrtnih in industrijskih podjetij. Prav tako je bilo opozorjeno na prepotrebno stanovanjsko gradnjo. V zvezi z delovnim programom je Socialistična stranka nakazala tudi poti za preskrbo potrebnih sredstev za realizacijo vseh teh del.

Toda, zaradi zaviranja ÖVP-jevskih vladnih krogov in nerazumevanja industrije se je v tem pravcu le malo storilo in postaja brezposelnost vedno bolj pereče vprašanje. Tega vprašanja ni mogoče dalje reševati z demagoškimi izjavami in praznimi obljubami ÖVP-eja. Preden so pričeli izvajati Kamitzev načrt, 31. januarja 1952, je bilo v državi 197.334 brezposelnih, danes pa jih štejemo za 102.205 več. Socialisti so vzajemno s sindikati predlagali vrsto učinkovitih ukrepov. Skrajni čas je, da ÖVP uresničenje teh načrtov ne bo dalje zavlačevala.

Dne 4. februarja se je sestalo predsedstvo Avstrijske sindikalne zveze, ki je obravnavalo pereča vprašanja v zvezi z visokim stanjem brezposelnosti.

Slovenski tržaški duhovniki proti priključitvi cone A k Italiji

»Primorski dnevnik« je pred kratkim poročal, da je večina slovenskih duhovnikov iz cone A Svobodnega tržaškega ozemlja poslala koncem lanskega decembra Organizaciji združenih narodov resolucijo, v kateri so se odločno izrekli proti priključitvi cone A k Italiji. V resoluciji so tržaški slovenski duhovniki med drugim zapisali:

»Ko se odločuje usoda Svobodnega tržaškega ozemlja, se podpisani katoliški duhovniki slovenske narodnosti, bivajoči na področju A, pridružujemo ugovorom slovenskega ljudstva proti namenu nekaterih velesil, da se to področje izroči Italiji. Poudarjamo predvsem, da Italija ni zmožna pravično vladati narodnim manjšinam; dokazala je to svojo nezmožnost v dobi od novembra 1918 do izbruha druge svetovne vojne, ko je imela zasedene in priključene bivše avstrijske dežele ob Jadrano, Južni Tirol in Dodekanes; nasilje raznarodovalne politike se ni ustrašilo niti bogoskrunkega poseganja na versko in cerkveno področje. Poudarjamo, da protimanjšinski šovinizem ni specifičen produkt fašistične miselnosti, temveč je globoko ukoreninjen v duševnosti vseh italijanskih vodilnih plasti brez razlike svetovnega ali političnega naziranja. Zato nimajo nobene praktične vrednosti obljube in zagotovila, ki bi jih eventualno dali tudi najvišji predstavniki Italije v slovesnih trenutkih ali v mednarodnih pogodbah. Za slovensko manjšino v tr-

žaškem mestu je edina rešitev v tem, da ne pride nikoli več pod italijansko upravo«.

Zanimiva okolnost je — pripominja »Primorski dnevnik« ob objavi resolucije — da je prišlo do tako jasne besede slovenskega duhovništva, kljub temu, da tržaški škof Santin skuša z najbolj drastičnimi ukrepi zadušiti vsako samostojno patriotično in narodno deklariranje podrejenih slovenskih duhovnikov.

Francoski delavci — duhovniki proti ukrepih svojih škofov

V Franciji je kakih 90 duhovnikov ki izvršujejo svojo duhovniško službo kot delavci v tovarnah. Minuli teden pa so skoraj vsi francoski listi objavili besedilo pisma, ki ga je podpisalo 73 delavcev — duhovnikov in v katerem odločno zavzemajo stališče proti nedavnim ukrepih francoskih škofov, ki so po navodilih vatikanskih oblasti ukazali reformo ustanove delavskih duhovnikov. Po tej reformi bi morali delavski duhovniki, ki doslej delajo v podjetjih, opustiti svoje delo in zapustiti vsako posvetno funkcijo, to je sindikalne odbore in sindikalne organizacije ter slično. Svoje posvetno delo bi morali omejiti na največ tri ure dnevno.

Delavci-duhovniki pravijo v svojem pismu, da nimajo občutka, da bi jih njihovo delavsko življenje odvracalo od duhovniške službe in da ne razumejo »kako bi v imenu evangelija duhovniki lahko

dobili ukaz, ki jim prepoveduje deliti breme milijonov zatiranih«. Dalje pravijo delavci-duhovniki, da sta njihov obstoj in delovanje razburila »nekatero kroge, ki so navajeni uporabljati vero v službi svojih interesov in svojih razrednih predsodkov« in da pritisk teh krogov »ni brez zveze z nedavnimi ukrepi« proti njim. Nadalje zahtevajo zase in za vse kristjane pravico, da so solidarni z delavci v njihovi pravični borbi in poudarjajo, da ne morejo sprejeti nobenega kompromisa, ki bi bil v tem, da bi hoteli še vedno pripadati delavskemu razredu, ne da bi normalno delali in ne da bi sprejeli obveznosti in odgovornosti delavcev. Pismo nadaljuje: »Delavski razred nima potrebe po ljudeh, ki se s sočutjem zanimajo za njegovo bedo, temveč po moških, ki se z njimi skupno borijo in so udeleženi pri njihovih stremljenjih«.

Ponemčevalna vloga krškega ordinariata

(Konec)

Zavedamo se, da je podoba o ponemčevalni dejavnosti krškega ordinariata, ki smo jo podali v dosedanjih nadaljevanjih, vse prej kot popolna. Pri tem ne mislimo samo na pomanjkljivosti v pogledu navedenih primerov izpodirvanja slovenskih duhovnikov iz čisto ali pretežno slovenskih dekanij in far, temveč imamo v mislih tudi in predvsem vse tiste številne neopisane primere zapostavljanja in ponižujočega ravnanja s slovenskimi duhovniki. Žal smo morali vrsto takšnih primerov namenoma izpustiti, ker bi sicer prizadeti še živčim duhovnikom škodovali z objavo njihovih imen. Prepričani smo namreč, da bi si g. generalni vikar Kadras s podanimi imeni izpopolnil svojo beležnico... Vendar pa nas pri tem tolaži okolnost, da naše ljudstvo dobro vidi in pomni raznarodovalne ukrepe ordinariata, kakor tudi odnos, ki ga kažejo posamezni vplivni predstavniki ordinariata napram slovenskim duhovnikom v njihovi in okoliških farah. Da je temu tako, najlepše pričča sodelovanje naših bralcev z uredništvom, ki je prejelo tekmo objav-

ljanja tega gradiva neprimerno več pomoči kot je pričakovalo. Zato se ob tej priložnosti zahvaljujemo vsem, ki so nam kakor koli iz lastne pobude pomagali, posebno pa lastniku poslana nam fotografije, objavljene v prvem nadaljevanju, ki nazorno kaže, kako se je škofu Hefterju mudilo pozdraviti in sprejeti fašističnega tolovaja Hitlerja.

Predno bi prišli na zahteve, ki jih terjamo od krškega ordinariata v svrhu prenehanja raznarodovanja, se nam zdi potrebno zaustaviti se na vprašanju doslednega izvajanja poučevanja verouka v materinem jeziku. V številnih primerih je namreč naravnost zasmehljivo, s kakšno doslednostjo izvaja ordinariat to pravilo, kadar so v vprašanju otroci nemške narodnosti. Za enega, dva ali tri otroke v vasi se poskrbi za pouk verouka v nemščini, kot so to primeri v čisto slovenskih naseljih, za otroka ali otroke priseljene družine železničarja ali žandarja. Želimo dodati, da se s takšno doslednostjo povsem, da, stoodstotno strinjamo!

Neoporečno moralno in državljansko pravico pa imamo zahtevati od ordina-

riata pray takšno in niti za las okrnjeno doslednost, kadar so v vprašanju otroci slovenskih roditeljev. Mnenja smo, da je g. generalnemu vikarju Kadrasu, kakor tudi drugim na ordinariatu, predobro znano število delno ponemčenih naselij oz. far, posebno v celovski okolici, severno od Vrbskega jezera in Zilji — v katerih se morajo otroci tolikih še neponemčenih slovenskih družin učiti verouk v nemškem jeziku. Ugovor, da »priseljeni duhovniki žal ne znajo slovenskega jezika« ni nič drugega kot preračunana ponemčevalna ironija, kajti znano je, da bi se jezika vernikov lahko naučili samo, če bi hoteli, kakor je znano tudi, da je dolžnost ordinariata poskrbeti za duhovnike, ki jezik vernikov obvladajo.

Na temelju vsega podanega ne moremo drugače kakor vprašati: želi krški ordinariat odpraviti zatiranje slovenskega življa na cerkvenem področju ali z drugimi besedami: želi ordinariat prenehati s ponemčevanjem ali ne? V kolikor še vsi merodajni na krškem ordinariatu niso prežeti z germanizatorsko dediščino hitlerjevega oboževalca škofa dr. Hefterja, pričakujemo, da bo ordinariat v najkrajšem času

1. postavil duhovnike, ki obvladajo slo-

venski jezik, na vse tiste župnije in podružnice v okviru škofije, v katerih žive Slovenci, kajti le tako je poleg drugih potrebnih ukrepov možno odstraniti sedaj obstoječo neenakopravnost, ki predstavlja očitno zapostavljanje slovensko govorečih vernikov. S tem v zvezi se razumljivo mora prenehati z nastavljanjem duhovnikov, ki ne govore slovenskega jezika, v izključno ali pretežno slovenska naselja;

2. ponovno dopustil vodenje župnijskih knjig v župnijah z izključno ali pretežno slovenskim prebivalstvom v slovenskem jeziku ali dvojezično;

3. izdal za dvojezično ozemlje dvojezične dokumente in formularje;

4. uvedel dvojezična imena župnij v cerkvenih publikacijah, ki se nanašajo na dvojezično ozemlje kot na primer v »Semmatizmu« in drugih publikacijah krškega ordinariata.

Ob zaključku naj poudarimo še, da nadvse utemeljene zahteve našega ljudstva po enakopravnosti na cerkvenem področju nikakor niso napad na vero. To moramo žal izrecno pripomniti, ker nas je dosedanja praksa izučila, da posamezniki vse preradi napak tolmačijo temeljne zahteve zapostavljenega miroljubnega slovenskega življa.

Dokumenti govore ...

O raznarodovalnem stremljenju tržaškega škofa Santina

Institut za narodnostna vprašanja pri univerzi v Ljubljani je v preteklem letu izdal pod naslovom „Škof Anton Santin in Slovenci in Hrvatje reške in tržaško-koprske škofije“ zbirko originalnih dokumentov, ki pričajo o raznarodovalni oziroma poitalijančevalni vlogi italijanskega škofa Antona Santina. Zbirka teh obtožujočih dokumentov je za nas koroške Slovence toliko pomembnejša, ker sami že nekaj desetletij občutimo grobo zapostavljanje slovenstva na cerkvenem področju. Avtor omenjene knjige tov. Lavo Čermelj je s to zbirko — ki je v originalu ponatisnjena v italijanskem jeziku — nemalo prispeval k osvetlitvi vse obsejne vredne zakrknjene a zato nič manj vztrajne in sramotne dejavnosti visokega italijanskega klera, ki s takšnimi stremljenji le potrjuje znano resnico, da stoji zvesto ob strani italijanskih imperialističnih zavojevalcev. Knjiga je v toliko bolj dragocena, ker je iz ponatisnjenih originalnih pisem mogoče razbrati tudi pravično borbo slovenske duhovščine proti raznarodovalnim ukrepom škofa Santina.

Uvodoma smatra uredništvo za prav obvestiti bralce, da smo bili zaradi obsežnosti knjige primorani avtorjeve opise podati v skrajšani obliki. Pripominjamo pa, da so prevodi objavljenih pisem dobesedni in da bomo med sledečimi nadaljevanji objavili tudi kličjeje originalov. Uredništvo.

Avtor zgoraj omenjene knjige tov. Lavo Čermelj pravi uvodoma v knjigi naslednje:

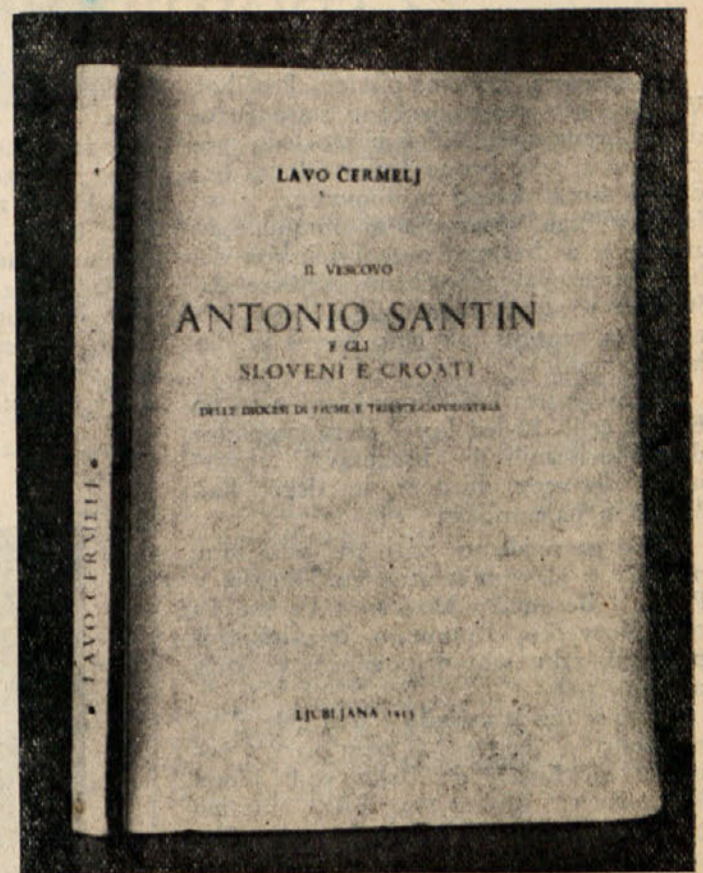
Vzrok, ki me je privedel do tega, da sem objavil pričujočo zbirko dokumentov, ki se nanašajo na dejavnost škofa tržaško-koprske škofije mons. Antona

Santina, mi je bil dan od škofa samega. On (Santin op. ured.) je vložil tožbo zaradi obrekovanja proti znanemu in splošno cenjenemu profesorju Gaetanu Salveminiju in zoper odgovorne direktorje tržaških dnevnikov »Il Corriere di Trieste« in »Primorski dnevnik«. Prvega je tožil zaradi objave poglavja pod naslovom »Pij XI. in nacionalne manjšine« v njegovi knjigi »Mussolini diplomat« in objave njegovega pisma, naslovljenega na tržaškega škofa mons. Fogarja ter na apostolskega administratorja goriške škofije mons. Sirottija, ki se je nanašalo na poduk katekizma v šolah kakor tudi na njegov (Santinov — op. ured.) odlok iz 1936. leta, v katerem se je slovenskim duhovnikom grozilo z odpustom »a divinis« ... (s prepovedjo opravljanja cerkvenih obredov, če se ne bodo držali njegovih predpisov v zvezi z uporabo slovenskega jezika pri liturgičnih opravilih. Proti odgovornemu direktorju »Il Corriere di Trieste« iz razloga, ker je v svojem časopisu objavil omenjeno poglavje iz Salveminijeve knjige, a proti odgovornemu direktorju »Primorskega dnevnika«, ker je v svojem časopisu objavil članek v prid tej knjigi.

Sledi, da je profesor Salvemini vzel oba obtožujoča dokumenta iz moje knjige »Life and Death Struggle of a National Minority the Yugoslavs in Italy«. Omenjena članka pa sta bila na dokaj nepravilni način objavljena v članku Alessandrinija Federika v »Osservatore Ro-

mano« dne 26. julija 1952 pod naslovom »Le menzogne d' accato«. Ta članek, v katerem je bil prof. Salvemini napaden zaradi poglavja, ki se nanaša na papeža Pija XI. in narodne manjšine, in moja knjiga, izdana od »Societa per la Lega delle Nazioni«, objavljena 1936, oboje je bilo po njegovem označeno kot »Sramotilni opis propagande titinov«.

Ker je bila torej tožba iznešena od tržaško-koprskega škofa, naperjena v prvi vrsti proti moji osebi in moji knjigi, sem smatral za potrebno pokazati ljudstvu ne samo verodostojnost obeh obtožujočih dokumentov temveč tudi, da nista nič drugega kot le dva člena v dolgi verigi dokumentov, ki kažejo škofa Santina v pravi luči. Samo zaradi tega vzroka sem se lotil zbrati pričujočo zbirko dokumentov, v kateri sem se omejil samo na to, da sem jih povezal. Prepuščam bralcu, naj potegne zaključke. Če le-ti ne bodo ugodni in hvaležni za škofa Santina, naj se spomni latinskega pregovora: »Volenti non fit iniuria«. (Kdor sam želi, se mu ne more zgoditi krivica. (Op. Ured.) — September 1953. L. Č.

vati verouk v šoli v italijanščini nakar mu je Grlj odgovoril, da mu tega vest ne dovoljuje. V začetku februarja 1943. leta je prejel Grlj od škofa pismo, v katerem ga svari, da naj uboga, ker bo v nasprotnem po preteku treh dni odstavljen »a divinis«. Takšne grožnje h pokorščini so bile orodje, s katerim je škof Santin neprestano pritiskal na slovenske duhovnike, tako najprej v reški škofiji kot pozneje v tržaško-koprske. V vseh teh pozivih na učenje verouka v italijanščini, se je škof Santin skliceval na navodila iz Vatikana. Ker mu slovenski duhovniki tega niso verjeli, je škof Santin odšel v začetku marca 1943 v Rim, kjer naj bi prejel odgovarjajoča navodila.

Mons. Anton Santin kot škof reške škofije

Kakor izhaja iz poglavja pod gornjim naslovom, je bila reška škofija ustanovljena 1925. leta, potem ko je bila Reka priključena Italiji in vzpostavljena reška provinca. V škofiji sta bili dve tretjini slovenskega in hrvaškega prebivalstva, medtem ko so ostalo tretjino tvorili Italijani. Italijansko prebivalstvo je prevladovalo samo na Reki, to je v samem mestu. Prvi škof reške škofije je bil mons. Izidoro Sain. Po njegovi smrti mu je sledil Carlo Mecchia, ki je škofoval do 1933. leta, ko je bil imenovan za škofa Anton Santin, do tedaj kanonik v Poli.

Slovenski in hrvaški duhovniki so z zaupanjem pozdravili njegovo imenovanje, ko je v jeseni 1933 prevzel novo dolžnost. V pozdravni poslanici so mu duhovniki opisali težko stanje, v katerem so se nahajali verni Slovani in ki je bilo zlasti težko za časa škofa Saina. Ze od vsega začetka nobeden izmed kanonikov nove škofije ni razumel niti slovenskega

niti hrvaškega jezika, pridige in molitve v hrvaščini na Reki, Opatiji, Lovranu in Voloski so povsem izumrle; od 1927. leta dalje niti pastirskih pisem niso objavljali več v slovenščini in hrvaščini. V semenišču na Reki so povsem opustili poučevanje slovenskega in hrvaškega jezika, gojencem pa so prepovedali pogovarjati se med seboj v materinem jeziku in dopisovati si v materinem jeziku z župniki iz domačih župnij. Verni Slovenci in Hrvatji, ki so videli v mons. Carlo Mecchiju (nasledniku do Slovencev nepravilnega škofa Saina) objektivnega in pravičnega dušnega pastirja, so pričakovali, da bo novi škof Santin hodil po poti svojega predhodnika in odpravil krivice, prizadete vernim Slovanom. To so pričakovali tudi še potem, ko je novi škof pokazal v svojem pozdravnem pastirskem pismu zagrizeni nacionalizem. V omenjenem pismu je namreč med drugim dejal:

„Ko prihajam k vam, želim, da pride moj pristrčni pozdrav do vseh. Moj pristrčni pozdrav naj velja vsem tistim, ki jim cveto na ustih sladke besede Danteja, ki je na Kvaterneru postavil meje Italije, ter dragim bratom različnih idej, toda ki jih združuje ena sama vera in ena sama ljubezen do ustanovitve ene družine — — Velja naj vsem oblastem, civilnim in vojaškim, tistim, ki predstavljajo veličanstvo Rima in tistim, ki posebej voljo in gorečnost te slavne dežele, moje posebno spoštovanje, sloga, ki vodi duše k Bogu in čuva interese in veličino zemeljske domovine, gre vedno v korist naroda.“ — —

Novi dušni pastir je pomenil kruto razočaranje

V svoje veliko nezadovoljstvo so morali slovenski in hrvaški duhovniki kaj kmalu ugotoviti, da so se nad novim dušnim pastirjem kruto razočarali. Imenoval je sicer tri slovenske kanonike, kar pa je bilo v primeri s številom slovenskih in hrvaških vernikov zelo malo, ni pa storil ničesar, da bi odstranili številne nepravilnosti. Nasprotno, z novimi odredbami, ki jih je objavil na pravi diktatorski način in pod pretnjo strogih cerkvenih kazni mu je uspelo še bolj otežiti že itak težak položaj, v katerem so se nahajali verni Slovenci in Hrvatje. Slovenci in Hrvatje so bili kar najbolj prizadeti od škofa Santina v vprašanju verskega pouka. Novi italijanski šolski zakon je prepovedoval poučevanje verouka v slovenskem in hrvaškem jeziku.

Slovenski duhovniki iz vseh delov škofije, ki so bili tedaj priključeni k Italiji, so skupaj z nemškimi duhovniki iz Nadiške doline s privolitvijo njihovih

škofov sklenili, da bodo prenesli poučevanje verouka v slovenskem, hrvaškem in tudi v nemškem jeziku iz šol v cerkve in župnije. Škof Santin pa je poskušal prisiliti slovenske in hrvaške duhovnike iz svoje škofije, da bi učili slovenske in hrvaške otroke v šolah v italijanskem jeziku. Že na tem primeru je pokazal premissljen in špekulativni karakter v odnosu do Slovencev in Hrvatov, ki je bil jasno označen 13 let pozneje pri procesu v Pisinu, kjer je mons. Giacomo Ukmar pred sodiščem izjavil, da je bil škof Santin »toliko diplomat«, da nikoli ni dal od sebe kakšne javne pisane izjave, ki bi ga lahko kedaj pozneje izkompromitirala. Ko je torej škof Santin videl, da ne bo mogel prebiti obroča slovenskih in hrvaških duhovnikov, ki so se sklicevali na tradicijo Cerkev in papeževe besede, ni izdal nobenega splošnega dekreta, čeprav je skušal zanašajoč se na svojo avtoriteto in strogost pridobiti si mlade du-

hovnike. S tem v zvezi je značilen primer, ki se je pripetil župniku administratorju iz Brčud, Milanu Grlju. Le-temu je naročil škof Santin, da naj prične pouče-

Bili so slabi duhovniki, ker so ostali zvesti sinovi naroda

V pismu, ki ga je pisal 6. marca 1934 tržaško-koprske škofu Fogarju, apostolskemu administratorju Sirottiju v Gorici ter škofom v Zadar, Parenzo in

Polo je razvidno, da je vsa pobuda za poučevanje verouka v italijanskem jeziku izvirala od škofa Santina. Pismo se je glasilo, kakor sledi:

NO 141/34

Vaša prevzvišenost!

Reka, 6. 3. 34

Dne 3. tekočega meseca sem imel milost biti sprejet v avdienco pri SP (Svetem očetu — op. ured.) Med drugimj opravki, ki se tičejo moje škofije, sem v pomiritev moje vesti smatral za potrebno priklicati pozornost S. S. (Sv. očeta — op. ured.) na težko neprimernost izostajanja slovenskih duhovnikov iz šol. Povedal sem mu vzrok (to je dolžnost poučevati verouk v italijanskem jeziku) in izhod, ki so se ga poslužili s poučevanjem verouka v cerkvi. Bil sem prisiljen v pomiritev moje vesti pred težko odgovornostjo to izpovedati. — —

— — — Dodal sem, da pod nobenim pogojem nočejo iti v šolo in da so slovenski duhovniki škofij Reka, Trst in Gorica v tej točki vsi enotni in soglasni. Sv. oče je bil globoko užaloščen, živa bol je bila jasno pisana na njegovem obrazu in izhajala je iz njegovega toplega in vznemirjenega glasu. Večkrat mi je dejal: Povejte, povejte tem duhovnikom, da ste videli papeža globoko žalostnega. Čutimo ogromno nezadovoljstvo. In oni naj to povedo tudi svojim kolegom iz Trsta in Gorice. To je vprašanje, na katerega je treba gledati iz nadnaravnega in nenacionalističnega stališča. Potrebno je zdraviti duše, kjer so, saj one stanejo Kristusovo kri. Slabo delajo, zelo slabo, ti duhovniki. Mi ne bi hoteli biti na njihovem mestu. Ta njihova zveza ni dobra zveza in mora prenehati. To je želja papeža . . .

Da se vsi prej omenjeni škofje niso derzollija iz Pole, v katerem le-ta med strinjali z njim, potrjuje pismo škofa Pederzollija iz Pole, v katerem le-ta med drugim pravi:

V zvezi z Vašo spomenico, ki ste jo poslali tržaškemu, goriškemu škofu in meni, opažam, da je problem kar najbolj važen. Moje mnenje je, da moramo mi škofje storiti vse, da bi bila svoboda cerkve posod zagotovljena in da bi se vsaj v prvih dveh razredih osnovne šole vršil pouk verouka v materinem jeziku. Kajti: 1. otroci v prvih letih šole popolnoma nič ne razumejo drugega jezika, s čimer je delo duhovnikov v teh razredih nepomembno. 2. Mi duhovniki imamo edino dolžnost čuvati duše in zato nihče od nas ne more zahtevati, da učimo otroke, ki so komaj prišli iz hiše, v jeziku, ki ga še ne poznajo in tako neposredno raznarodovati nežno pamet otrok. In še 3. točka je. Otroci molijo doma molitve, kakor jih je naučila mati. In če jih mi takoj v začetku učimo in navajamo na molitve v drugem jeziku, tedaj mi katoliški duhovniki aktivno prispevamo k temu, da skupna molitev doma počasi oziroma kar hitro popolnoma izostane. In če moramo storiti vse, kar je možno, da bi se v teh razredih poučeval verouk v materinščini, sledi iz tega, da moramo stori vse, da bi bilo izdano tudi berilo v tem jeziku, primerno njihovi starosti in njihovim pogojem . . .

Škof Santin je bil kljub vsem pravičnim ugovorom odločen nadaljevati začetno delo in ga privedi do konca. V svojem odgovoru škofu Pederzollu iz Pole z dne 13. 5. 1934 med drugim pravi:

— — — Opombe, ki jih Vaša prevzvišenost daje v svojem častitljivem pismu N 20/III/34, so modre in pravilne in če bi nam uspelo pridobiti, kar nam Vaša prevzvišenost predlaga, bi bila to dobra stvar. Bojim se pa, da je sedaj prepozno, da bi mogli toliko doseči . . . Kar je sedaj neobhodno potrebno, je to, da je tem duhovnikom treba dati razumeti, da ne smejo zapustiti šole — — —

Iz spominov na Prežihovega Voranca v tujini

Ko je postal koroški pisatelj, Prežihov Voranc, kraljevemu režimu stare Jugoslavije prenevaren, ker je bistrogledno spoznal, zakaj tako bedno živijo delovni ljudje, je moral bežati iz domovine, zlasti še, ker tega spoznanja ni ohranil zase, ampak je z drobnim organizacijskim delom povezoval izkoriščane delavce guštanjske tovarne, zagovarjal njihove pritožbe in zahteve, jih učil, bodril in duhovno vodil.

Zbežal je leta 1930 in se klatil nato po Evropi celih 10 let, boreč se za svobodne dni izkoriščanih in brezpravnih tovarniških delavcev, hlapcev in dekel, kajžarjev in najemnikov.

Tako ga najdemo zdaj tu, zdaj tam, najčešče v glavnih mestih: na Dunaju, v Pragi, v Berlinu, v Moskvi in Parizu. Pa tudi Norveško, Romunijo in Grčijo je prehodil, tako sam pripoveduje v Borbi na tujih tleh.

Kako se mu je vtisnilo v srce naše glavno mesto — Celovec —, nam pove v popisu od Kotelj do Belih vod. Hotel Trabesinger, Mohorjeva hiša, mestna grelnica, žganjarna in pivnica pri »Slami«, celovška klavnica in policijski zapori na Novem trgu so temne, brezupne postaje polproletarca — koroškega najemniškega sina izpod Uršlje gore. Nobeno drugo mesto v širni Evropi ga ni v tolikšni meri zapostavljalo in sramotilo kot Celovec, njegova domača prestolnica. Celovčanom ni prišel prav niti za kidanje gnoja, niti za pisanje zgodb. Velenemska potujočevalna birokracija je zaklenila duri pred njim, a mračnjaška konservativna klerikalna omejenost mu jih je pokazala rekoč: »Fant, stvar, katero si poslal, ni za nobeno rabo!« ...

Tujina je bila tudi trda, a vendar širša, bolj človeška z njim.

Voranceva žena, zdaj vdova, živeča na Prežihovini, je v svojem junaštvu vredna velikega človeka in pisatelja Voranca. Pred kakimi dvajsetimi leti ga je obiskala v Parizu. Predstavljajmo si mlado kmečko ženo z izobrazbo, ki jo daje ljudska šola, brez znanja tujih jezikov, brez posebnega znanja zemljepisa, pa s pismom iz Pariza v roki: »Pridi k meni, s seboj pa Ti ni treba ničesar vzeti! Voranc«. Pa naj vam sama pove, kako se ji je godilo:

Do Beljaka me je pospremil možev prijatelj, dalje ni mogel. Stisnil mi je v roke naslov restavracije v Parizu, kjer naj bi se našla z možem. »Srečno pot!« je zaklical za mano in vlak je zapiskal v noč. Do Pariza je še nekako šlo, čeprav sem znala le nekaj besed nemško, francosko pa nobene. Zelo sem se jezila sama nase, zakaj se v ljudski šoli nisem učila več zemljepisa. Mrzela sem ta predmet, a tedaj, ko sem stala pred kakimi zemljevidi na velikih postajah in nisem razumela ničesar, sem se spomnila učiteljevih besed iz ljudske šole: »Dekle, dekle, saj ne veš, če ti ne bo to še kdaj koristilo!«

V Pariz sem dospela zvečer. Prvemu moškemu, ki sem ga srečala na ulici, sem dala z znaki na znanje, naj mi pokaže restavracijo, zapisano na listku papirja. Bil je prijazen. Po številnih ulicah, zdaj na

levo, zdaj na desno, sva na vsem lepem stala pred zaželjeno hišo. »Boglonaj«, sem dejala in se priklonila tujcu. Vem, da besed ni razumel, a razumel je kljub temu, ker je znal brati z oči in sploh mislim, da se kulturni, dobromisleči ljudje razumejo tudi brez jezikovnega znanja; pogled in kretnja jim povesta, pri čem je eden in drugi.

Ko sem stopila v restavracijo, me je stisnilo pri srcu. Vse okrog mene živo, vse v smehu, ljudje brbljajo, se kličejo in

proti enajsti, sem stopila do vratarja in pokazala na šop ključev. Takoj je razumel in me odvedel v sobo, da sem prenočila. Tako sem ga čakala še naslednja dva dni. Poskušala sem ga najti na kolodvoru. Tudi tam sem ga iskala le s pogledi, a vse zastonj. Cudež bi se bil moral zgoditi, da bi se našla kar tako slučajno v tem morju ljudi.

Tedaj sem poskusila zadnje. Imela sem pri sebi tudi še naslov moževega stanovanja. Posrečilo se mi je, da sem našla

na kolodvoru in že se je vrnil omenjeni tujec. Na obrazu sem mu brala, da je dobro opravil. Dejal je: »Stanovanje vašega strica sem našel, zdaj pa le hitro k njemu!« S taksijem, ki jih je kar mrgolelo za postajo, sva se odpeljala počasi po širokih cestah in ozkih ulicah, ki so bile vse polne bogato opremljenih izložb in ljudstva, ki se je kar gnetlo. Končno se je avto ustavil. Bila sva pred srednje velike hišo. Potrkala sva. Starejša ženska je prišla odpret. Moj spremljevalec me je kratko in malo izročil in odšel po svoji poti. Ženska me je posadila na stol v dolgem hodniku in me vprašala: »Koga iščete?« Povedala sem: »Ali poznate njegovo politično delovanje?« »Ne vem,« sem odvrnila, drugače si nisem upala, ker ji nisem zaupala, ona pa meni ne. In tako se je vlekla vsa reč še ta dan do mraka, ko je končno le stal pred menoj on — moj mož. Tisti večer je potekal v prijetnem razpoloženju. Pravil mi je o svojih preganjanjih in o svojem trpljenju, da tiči do glave v delu, jaz pa sem mu pripovedovala o svojih težavah. Pojasnil mi je tudi mučni nesporazum: »V restavraciji sem povedal, da pride ženska, ki ne zna jezika in naj jo sprejmejo. Gotovo pa so se uslužbenci menjali, da ni nihče spoznal, kdo si.«

Tistokrat sem ostala dva meseca pri njem v Parizu. Gospodinjala sem njemu in nekaterim njegovim prijateljem, ki so delali ilegalno v tem velikem mestu. Voranca sem dobila redkokdaj na spregled, ker ga je lovilo delo od jutra do večera za rokav.

Tudi nekateri njegovi prijatelji so imeli žene-domačinke pri sebi. Skušale smo biti koristne prezaposlenim možem in se zbrale skoraj vsak popoldan v njihovi ilegalni knjigarni ter odpremljale napredno literaturo na vse vetrove Evrope. Voranc tiste dni še ni imel posebnih težav s policijo (prefekturo). Dva meseca sta mi minila, kakor bi pihnil. On je nastopil pot v Moskvo, jaz pa sem se vrnila.

Ko sem prišla drugikrat v Pariz, približno leto pozneje, so imeli na prefekturi že mnogo več težav z Vorancem, on pa z njimi. Kar na lepem je včasih dobil opomin: »V 24 urah zapustite Pariz« in podobno. Z velikimi težavami in sitnostmi sva si izprosila dovoljenje za začasno bivanje. In kadar je šlo za podaljšanje tega dovoljenja ali pa za novo prošnjo, je poslal Voranc navadno mene, češ Ti boš več opravila in prej dosegla. Sam pa se je v tem času pomešal med stotine čakajočih iz vsega sveta in se z njimi pomenkoval. Ko sem tako stala in vlekla na ušesa imena, ki jih je uradnik na prefekturi klical, imena srečnih, ki jim je bilo ugodeno, sem morala silno paziti, da nisem zamudila imena Kuhar. Francozi so ga namreč čisto pokvarili in ga izgovarjali nekako tako: Kūkar. Ko pa sem se vrnila z dovoljenjem za bivanje, se mi je Voranc vsakokrat že od daleč nasmehnil: »Viš, ti si pa zakej, kdo ve, če bi se bilo meni posrečilo.«

(Konec prihodnjic)

Pred štirimi leti je umrl veliki sin slovenske koroške zemlje
Lovro Kuhar — Prežihov Voranc

vpijejo, hudirja, ali sem med ljudmi, ali pa sem zašla med žabji zbor? Vsi so mi tujci in jaz njim vsem tujka. Kje je le on — moj mož? Stojim in čakam, morda pol ure, morda dve uri, strah se me loteva in bojazen zadeli moža: ali se mu ni morda spet kaj pripetilo? Ker ga ni bilo od nikoder, a so se pomikali kazalci na uri že

človeka, ki je za silo lomil nemščino, še za spoznanje slabše kot jaz, in ga naprosila, naj poišče stanovanje mojega »strica« — drugače si nisem upala na dan z besedo. Tudi ta je bil dober do mene. Kamen se mi je odvalil od srca. So pa le še ljudje po svetu, ki sočustvujejo z ubogim človekom. Čakala sem dobri dve uri

Dr. Mirko Rupel:

SLOVENSKI JEZIK

Naj na koncu poglavja o pravorečju dodamo še nekaj nasvetov. Kakor smo poudarili, je knjižna ali zborna izreka potrebna vsem, ki govorijo pred večjim zborom, zlasti šolnikom, tistim, ki nastopajo v gledališču, govornikom itd. Kdor bi se hotel poglobiti vanjo, naj posluša oddaje v radiu ali dobre gledališke predstave; teoretično bo našel podrobnejša pravila v knjižici z naslovom Slovensko pravorečje (Ljubljana 1946), ki jo je sestavil pisec teh vrstic. Slovenske besede z izreko in poudarkom pa so v obširnem Slovenskem pravopisu, ki ga je 1950 izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Pravopis.

Kam bi prišli, ko bi vsak po svoje pisal ali ko bi v tej knjigi brali besedo tako, v oni pa spet drugače natisnjeno. Zato ima vsak kulturni jezik pravila, kako naj se besede pišejo, n. pr. z veliko ali malo začetnico, skupaj ali narazen. Taka pravila imenujemo pravopis. Pravopis je norma, ki se je mora držati vsakdo, ki piše.

V naslednjem se hočemo dotakniti samo najvažnejših pravil. Za pisavo posameznih besed imamo že omenjeni Slovenski pravopis z obširnim besednjakom; tam lahko poiščemo besedo, če ne vemo, kako naj jo pišemo. Na-

šli bomo n. pr., da se piše *volivec* (ne: volilec), *škatlja* (ne: škatlja), *lesti* (ne: lezti), *material* (ne: materijal), *klobčič* (ne: klopčič), *razen* (ne: razven), *ven* (ne: vun), *glasba* (ne: glazba), *spotakniti se* (ne: spodtakniti se), *manjkati* (ne: mankatiti), *poželenje* (ne: poželjenje) itd.

Raba velikih in malih črk

Znano je, da pišemo z veliko začetnico prve besede v stavku za piko, vprašanjem, klicajem in dvopičjem v premem govoru. Za to najdemo zglede v vsaki knjigi.

Znano je tudi, da pišemo z veliko začetnico lastna imena. Lastna imena nam zaznamujejo določene posamezne osebe ali živali, kraje in stvari. Taka imena, ki ne zaznamujejo posameznih oseb ali živali, krajev in stvari, so občna imena, a občna imena pišemo z malo začetnico. Razloček naj pokažejo tile zglede: Naš sosed Andrej Kovač ni kovač, temveč mizar. Kakšne novice prinašajo Novice?

Poleg pravih osebnih imen (*France Prešeren, Ivan Cankar*) imamo tudi stalne pridevke, ki jih tudi pišemo z veliko začetnico: *Aleksander Veliki, Matija Majar Ziljski*. Prav tako pišemo osebe po narodnosti, državljanstvu ali kraju: *Slovenec, Jugoslovčan, Avstrijec, Korošec, Ziljanka, Ljubljancani*.

Posebej je treba opozoriti, da pišemo z veliko začetnico tudi svojilne pridevnike, izvedene iz teh imen, toda le, če se končujejo na *-ov, -ev, -in, -ji*; če se pa končujejo na *-ski*, jih pišemo z malo: *Prešernove pesnitve,*

Cankarjeva pisma (toda: *cankarski slog*), *Ziljankina noša*; *Salomonova modrost* je nekaj drugega ko *salomonska modrost*.

Imena živali, ki jih pišemo z veliko začetnico, so n. pr. *Dimka, Čada, Volk*.

Pri krajevnih imenih ni težav, če sestojijo iz ene same besede, kakor n. pr. *Triglav, Koroška, Celovec, Beograd, Azija*. Kadar pa je krajevno ime sestavljeno, pišemo prvo besedo z veliko začetnico, drugo pa le, če je že sama po sebi lastno ime. Pišemo *Slovenj Gradec, Mala Azija, Severna Amerika*, torej oboje z veliko začetnico, ker so *Gradec, Azija* in *Amerika* lastna imena; toda *Šmarna gora, Sinča ves, Vrbsko jezero, Jadransko morje*, ker so *gora, ves (vas), jezero, morje* občna imena.

Pridevnike iz zemljepisnih imen pišemo z malo začetnico: *triglavska roža, koroška dekleta, celovski zrnaj, slovenjegraški, maloazijski*.

Stvarna lastna imena so naslovi listov, knjig, društev, podjetij itd. Pišemo jih kakor krajevna imena, t. j. z veliko začetnico prvo besedo, druge pa le, če so same zase lastna imena: *Novice, Borba* (časnik), *Hlapci* (naslov Cankarjeve knjige), *Partizan* (društvo), *Litostroj* (podjetje), *Slovenski vestnik, Slovenski poročevalec, Deseti brat* (Jurčičev roman), *Od Kotelj do Belih vod* (knjiga Prežihovega Voranca), *Slovenska kmečka zveza, Društvo slovenskih književnikov, Slovenski knjižni zavod*.

V znamenje spoštovanja pišemo v pismih z veliko začetnico zaimke *Ti, Tebe, Tvoj, Vi, Vam, Vaš*. (Dalje)

KOLENDAR

Petek, 12. februar: Evlalija
Sobota, 13. februar: Gregorij
Nedelja, 14. februar: Valentin
Ponedeljek, 15. februar: Jordan
Torek, 16. februar: Julijana
Sreda, 17. februar: Frančišek
Četrtek, 18. februar: Simeon

SPOMINSKI DNEVI

12. 2. 1809 Rojen v državi Kentucky Abraham Lincoln, 16. predsednik ZDA — 1942 Množični pobeg jugoslovanskih patriotov-talcev iz nemške ječe v Nišu.
13. 2. 1199 Umrli srbski vladar Štefan Nemanja, tvorec srednjeveške srbske države — 1883 Umrli v Benetkah pesnik in skladatelj Richard Wagner — 1945 Objavljena deklaracija o sklepih krim-ske konference.
14. 2. 869 Umrli v Rimu Konstantin-Sv. Ciril, ki je sestavil Glagolico — 1468 Umrli izumitelj tiskarstva Janez Guttenberg — 1837 Rojen v Repnjah na Gorenjskem humoristični pisatelj in satirik dr. Valentin Zarnik.
15. 2. 1573 Mučen do smrti kmečki puntar Matija Gubec — 1944 Divjanje fašistov v Slovenskem Primorju. Rihenberg in Komen so porušili do tal, 600 prebivalcev pa aretirali.
17. 2. 1601 V Kranju so zažgali blizu mestnega prangerja slovenske protestantske knjige, kakor je to odredil ljubljanski škof Tomaž Hren — 1831 Rojen v Srednji Beli na Gorenjskem pesnik, jezikoslovec, folklorist in član Jugoslovanske akademije v Zagrebu Matija Valjavec-Kračmanov.
18. 2. 1950 Umrli Lovro Kuhar — Prežihov Voranc.

Kotmara ves

Minulo nedeljo je bila pri nas volitev novega odbora kotmirške požarne brambce. Za načelnika je bil izvoljen Kropivnik Jožef, pd. Vah v Kotmari vesi, za namestnika pa Sablatnik Tomaž, mizarjski mojster v Trabesinjah. Pri volitvah sta bila navzoča tudi okrajni komandant požarnih bramb Polzer Hugo in domači župan Lindl Jožef. Pričakujemo in prepričani smo, da bo naša požarna bramba kot doslej tudi v bodoče vedno pripravljena in na mestu, kadar se bo treba založiti v pomoč bližnjemu, brez razlike vsem ob vsakem času.

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

VABILO

Slovensko prosvetno društvo »Peca« v Šmihelu vabi na prireditev, ki bo v nedeljo, dne 21. februarja 1954, ob 14.30 uri pri Šerčerju.

Na sporedu igra:

»MICKI JE TREBA MOŽA«

Šmihelčani in okoličani, pridite v obilnem številu! Privoščite si v zadnjih predpustnih dnevih poštenega razvedrila, ki ga boste lahko deležni na naši domači prireditvi!

Škofiče

Lani meseca junija se je v gozdu na Piramidi zgubil triletni Manfred sin Rozalije Pipan iz Pijne vesi. Mati je svojega sinčka vzela s seboj, ko je šla v gozd nabirat drva. Ker je odšla v strmo pobočje gozda, je pustila fanta ob vznožju vzpetine in ko se je po kakih 10 minutah vrnila, ga ni bilo nikjer. Nekaj časa ga je iskala v okolici in ko ni bilo o njem nobene sledu, je obvestila vaščane, ki so se, kdor je le utegnil, med temi vsa šolska mladina in več orožnikov, takoj lotili iskanja, toda tudi brez uspeha. Šele po treh tednih so fanta po naključju mrtvega našli kakih 150 metrov pod vrhom Piramide. Čeprav so s fantom v družini lepo ravnali in ga radi imeli, je morala mati, osumljena, da je nasilno povzročila otrokovo smrt, v preiskovalni zapor in so jo izpustili šele, ko je zdravniška preiskava ugotovila, da je umrl zaradi izčrpanosti in gladi.

Nedavno se je morala mati Rozalija Pipan zagovarjati pred sodiščem v Celovcu zaradi prestopka proti varnosti življenja. Žena, ki je bila še vedno pod vtisom nesrečnega dogodka, je bila kaznovana pogojno na tri mesece zapora.

Po naši zemlji

V Selah je umrl izseljenec Jaka Dovjak

Spet smo spremili k zadnjemu počitku enega izmed naših korenitih mož, izseljenca Jaka Dovjaka. V starosti 74 let je minulo nedeljo za vedno zatisnil oči na svojem domu pri p. d. Hribniku v Zgornjem Kotu, v torek pa je bil pogreb, ki se ga je udeležilo številno občinstvo in tako izpričalo, da je bil rajni splošno priljubljen. Tudi zastopnik Zveze slovenskih izseljencev se je udeležil pogreba in položil venec na grob umrlemu tovarišu in sotrpinu.

Jaka Dovjak je v svojem življenju, kakor mnogi drugi, moral izkusiti vse bridkosti in je doživljal le malo lepega. Že kot sedemletni deček je izgubil svoje starše in vse sorodstvo, ki ga je tedaj pobrala neka epidemska bolezen. Ostal je sam in že tedaj si je moral pri tujih ljudeh sam služiti svoj kruh. Pozneje je nekaj let delal kot livar — težak v Donawitzu in ko se je vrnil v domači kraj, si je izbral prav tako težki poklic specializiranega drvarja.

Bekštanj

Čas je, da se tudi mi spet enkrat oglasimo v našem Vestniku. O čem naj vam, dragi čitatelji, pišemo, če ne o novem osnutku zakona za dvojezične šole. Nameravano ukinitvev dvojezičnega pouka v 37 šolah na Koroškem mora vsak trezno misleči človek obsoditi. Najbolj prizadeti naj bi bili Slovenci v beljaškem okraju, kjer naj bi kar polovica dvojezičnih šol postala popolnoma nemška. Tudi v naši občini naj bi se ukiniti dve šoli in sicer na Brnci in v Diči vesi. Ne verujemo, da bi to bilo kdaj mogoče, saj imamo v obeh šolskih okoljih vasi s pretežno slovensko govorečim prebivalstvom. Naj le omenimo: Žužalče, Zmotiche, Grpiče, Šentjob, Zgornje in Spodnje Tehanče in druge. Tudi rezultat zadnjega ljudskega štetja ne more opravičiti to postopanje. Saj je Slovencev mnogo več nego 1.300 v naši občini, kolikor so nas po znanih nedemokratičnih navodilih našli.

Zanimivo je sedaj primerjati ta rezultat z rezultati ljudskega štetja v teku našega stoletja. Ob začetku našega stoletja je bila naša občina skoraj popolnoma slovenska. Tako so na primer leta 1900 našli 3370 Slovencev in le 296 Nemcev. Leta 1914 naj bi pa bilo 2055 Slovencev

Leta 1942 se je pri delu težko ponesrečil. Še je trpel na posledicah te nesreče, ko ga je nacistična policija dvignila iz bolniške postelje in z družino vred odgnala v izseljeništvu. Žena mu je v izseljeniškem taborišču umrla, lani pa je izgubil tudi svojega sina. Vse to je Jaki zrahljalo zdravje in bolehal je ves čas po vrnitvi iz izseljeništvu. Kljub temu pa je še do poletja 1952. leta vedno pasel živino na planini.

Jaka Dovjak ni bil le skozi in skozi narodno zvezen in zvest svojemu pokolenju, zelo zgodaj je že našel tudi pot med delavsko gibanje in pravijo, da je že dolgo pred prvo svetovno vojno pri tedanjih volitvah edini socialistični glas v Selah bil Jakov glas.

Sedaj Jake ni več med nami. Ohranili ga pa bomo v lepem spominu in domača slovenska zemlja naj mu bo lahka!

in 1774 Nemcev. Da je pri štetju 1914 število Slovencev premajhno ter število Nemcev preveliko, je očitno. Da je do tega prišlo, doumemo samo, če upoštevamo, da so šteli tako, kakor pač le na Koroškem znajo šteti. Ti podatki so vzeti iz knjižice »Völkischer Reiseführer«, ki jo je izdal nemški Schulverein Südmärk, ki je za časa avstrijske monarhije imel nalogo ponemčevati slovenski obrobni živelj in utrjevati nemške in nemčurske postojanke med nenemškimi narodi tedanje Avstrije. Ta knjižica nam dobro slika vso pobesnelost te organizacije z njenim šovinističnim pisarjenjem in omadeževanjem vsega domačega, kar se nam naši predniki ustvarili, gojili, ljubili, za kar so trpeli in umirali, s skrutitvijo vsega, kar je našega — domača govornica, šege in navade, narodna zavest. Če prelistamo to knjižico in njej podobne, se nam ni treba čuditi nekaterim učiteljem, ki so sovražili slovenski pouk v šolah, in trpinčili »nebojlene« šolarčka, če se je upal govoriti po domače. Vemo pa tudi, po čem so si zgradili svoje v resnici človekosovražno ozko duhovno obzorje ki se nikakor ne da spraviti v sklad z nalogo učitelja, ki naj bi vzgajal Slovence in Nemce v enakovredne državljane državne skupnosti ter razvijal posebnosti in na-

Ne sme veljati: „Nimam časa za branje“

Vztrajno drži v letošnji zimi mraz. Srečni so ljudje, ki imajo domače ognjišče in dovolj kuriva. So pa mnoge družine v mestih in predmestnih prostorih, ki jim kuriva in blagodejne toplote primanjkuje, kjer stari ljudje in otroci prezebajo in so noči mučne in prav tako dnevi.

Po naših vaseh, v hribih in dolinah, dajejo ljudem, ki so se potrudili, naši gozdovi dovolj kuriva in domalega stalno plapoli ogenj v pečeh. Prijetno so večeri v družinskem krogu v toplu zakurjenih sobah. Po dnevi pa tudi mraz in sneg ne more ovirati, da ne bi šli ljudje po svojih poslih. Na kmetih dela kar nikdar ne zmanjka. Kdor pa je utegnil in ima potrebno opremo, je šel vozit les, hlode, ker saninec je bil odličen ter se je dalo nekaj zaslužiti in nihče noče zamuditi ugodne priložnosti, ki jo nudi zimska vožnja.

Mladina se izživlja v okrepujočem zimskem športu. Med navdušene športnike — smučarje se uvršča nadvse vzpodbudno tudi naša mladina. Rezultati, ki so jih dosegli naši smučarji na različnih skakalnicah, so razveseljivi in pobuda drugim, ki jih morda plemeniti zimski šport še ni ogrel. Smučarskim tekmam rado prisostvujejo v številni udeležbi brez razlike vse prebivalstvo.

Zimski čas je tudi čas raznovrstnih zabav. Vse povsod prirejajo plese, ponekod bolj, drugod manj kvalitetne. Vse se hoče od časa do časa sprostiti vsakodnevno, večkrat enoličnega, trudapolnega

in s skrbjo spremljanega življenja. Pozimi je za take vrste zabav na kmetih več časa, ker se je mogoče po prestanih naporih in prečuti noči spočiti.

Za to in ono pestro življenje je pozimi čas. Pozimi je na primer tudi čas kolin, od nekdanjih domačih praznikov, čas klobas, ocvirkov, sploh čas obilnih kalorij, ki gotovo prav posebno spadajo v te mrzle dneve.

Kakor rečeno, za marsikaj koristnega in tudi nepotrebne je pozimi dovolj časa, ki se porabi brez vsakršne škode. Toda ob vsem tem na žalost lahko opazimo, da jih je mnogo, ki le malo tega časa žrtvujejo za branje, za pripravo in obisk kulturnih prireditev, za strokovno izobrazbo, da ni več prav časa za umsko poglabitev in izpopolnitev. »Za branje nimam časa«, pravijo mnogi. Če izvzamemo tukaj lepo knjigo, ki izobrazuje v splošnem, plemeniti in razvedruje, bi opozorili v zimskem času predvsem na branje strokovne knjige. So ljudje po naših kmetijah, ki mislijo, da je uspeh samo v tem, da delajo od zjutraj do večera in da edino svoje roke pridno gibljejo. Zdelani so in si ne privoščijo nobenega odmora in oddiha. Prenaporno delo, brez odmora in duševnega razvedrila, nujno vodi k zdravstvenim škodam in predčasnemu staranju. Pa pridejo včasih h komu, ki morda boljše gospodari in lepše živi, pa se čudijo, da bere kakšno knjigo ali časopis. Ne morejo si predstavljati, kako

VABILO

na občni zbor »Hranilnice in posojilnice Borovlje, registrirane zadruge z neomejenim jamstvom«, ki se vrši dne 21. februarja 1954 ob 2. uri popoldne v pisarni pri »Bundru« v Borovljah s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora,
2. Poročilo upravnega odbora,
3. Poročilo nadzornega odbora,
4. Čitanje revizijskega poročila,
5. Odobritev računskih zaključkov za leto 1951—1952,
6. Sprememba pravil § 10: zvišanje deleža,
7. Razrešnica upravnemu in nadzornemu odboru,
8. Volitev upravnega odbora,
9. Volitev nadzornega odbora,
10. Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti se vrši pol ure pozneje na istem mestu in z istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki je sklepčen pri vsakem številu zastopanih deležev (§ 31. pravil).

Predsednik: Ferdo Turk.

Trebinja pri Št. Ilju

Minulo soboto zvečer smo praznovali v znani gostilni pri Irglenu na Trebinji prav veselo svatovščino in se veselili med srečnim mladim novoporočenim parom. Isto soboto proti večeru sta si namreč pri matičnem uradu v logaveški občini obljubila zvestobo za vse življenje kot mož in žena Nolti Šaler, poštni uradnik v Rožeku in Mici Štofjova, pd. Irglnova na Trebinji. Cerkvene poročne obrede je opravil župnik Kanauf.

Svatovščina pa je bila na nevestinem domu pri Irglenu. Slavja se je udeležilo številno gostov, sorodnikov in znancev žena in neveste. Razpoloženje je bilo kar najbolj prijetno in domače. Nekoliko pozneje so prihiteli pod vodstvom pevodje Umeka še škofiški pevci, ki so s svojimi lepimi domačimi pesmimi močno doprinesli še k prijetnejši družabnosti. Poročno slavje je trajalo do poznih jutranjih ur in vsem so prijetne urice vse prehitro minule.

Mlademu paru iskreno čestitamo!

darjenost posameznega učenca. Upamo in pričakujemo le, da bi se nova učiteljska generacija popolnoma zavedala svojih nalog in poslanstva kot vzgojiteljica naše mladine.

se more nekdo v delovni kmečki obleki za pol ure, za uro odstraniti od svojega dela z dlanmi, da mirno preudarja in računa ter zaradi tega bolj uspešno gospodari. Do tega se je seveda težko dokopati.

Amerikanci, ki se statistično zanimajo za vse, so proučevali tudi take možnosti ter so vprašali okoli 1.600 uglednih gospodarstvenikov, kako so prišli do svojih uspehov. Vprašanje se je glasilo: »Koliko časa porabite dnevno za branje gospodarskih in strokovnih listov?«

Odgovori na to vprašanje so pokazali značilno razliko med časom, ki so ga porabili gospodarstveniki za branje strokovne literature in poslovnim uspehom. Izkazalo se je, da so najbolj zaposleni ljudje z največjimi poslovnimi uspehi porabili mnogo časa za branje. Vsak ameriški gospodarstvenik bere najmanj po dve uri na dan. Nekateri današnji milijonarji so izjavili, da je njihov uspeh pripisati rednemu študiju gospodarske in strokovne literature.

Naši kmetje niso »dolarski kralji« in tudi ne morejo biti, toda potrebno je, da prilagodijo svoja gospodarstva sodobnim zahtevam, kar pa brez branja strokovne literature ne bo šlo. Nesmiselno bi bilo reči, da bi kmet bral v poletnem času po dve uri na dan, še bolj nesmiselno pa je reči »nimam časa za branje« posebno v dolgih zimskih večerih. Vsi vemo, da današnji čas tudi od kmeta zahteva strokovno znanje in poznavanje tekočih pridobitev. Zaradi tega čas za branje nikakor ni izgubljen in tudi v tem pravcu ne zamudimo dolgih zimskih večerov ob toplem domačem ognjišču.

Z A G O S P O D I N J O I N D O M

Pomen mleka za človeka

Mleko je eno naših najboljših živil, saj vsebuje dosti masti, sladkorja, beljakovin in soli. Kolikšna je kalorična vrednost mleka v primeri z drugimi živilmi, je pokazal poizkus, ki so ga naredili v nekem angleškem zavetišču. Otroke so razdelili v tri skupine. Prvi skupini so dajali poleg redne hrane določen dodatek maščobe, drugi dodatek sladkorja, tretji pa dodatek mleka. V treh letih je poizkus pokazal, da so tako imenovani mlečni otroci bili najboljše raščeni in niso trpeli na raznih manjših obolenjih, kot so jih opazili pri drugih. Ti otroci so bili živahniji pri delu in v mišljenju. Razen redne hrane so dobivali dnevno pol litra mleka več.

Za razvoj bakterij nudi mleko kaj ugodne pogoje, saj jim nudi najboljše hrano in se v njem naglo razmnožujejo. To preprečimo tako, da hranimo mleko v hladni shrambi s toploto 12° C. Bakterije uničimo tudi s toploto in pravimo, da mleko pasteuriziramo. Zato vsako mleko, posebno poletni, takoj prevremo. Če pustimo surovo mleko pri miru, se na vrhu nabere smetana, ki jo lahko posnamemo, pri tem pa postane mleko modrikasto prozorno. Prav je, da gospodinja to ve, zlasti če kupuje mleko na trgu. Mnogi prodajalci posneto mleko prevro, s čimer dobi spet belo barvo in je težje

ugotoviti, ali je polnomastno ali ne. V tem primeru je poizkus s kapljico na nohtu še najbolj zanesljiv. Za kuhanje mleka vzamemo navadno le neko določeno posodo, ki je sicer ne uporabljamo, najmanj pa za praženje in dušenje. Če hočeš imeti debelo smetano, tedaj pusti pred kuhanjem mleko nekaj časa pri miru in isti posodi, nato pa ga prevri. Nasprotno pa maščobo porazdeliš, če ga pred in med kuhanjem premešaš. Preden vliješ mleko iz steklenice v posodo, splakni le-to z mrzlo vodo, da se ne prižge. Da pa ne bo prekipelo, namaži rob posode z maslom. Kadar mleko kipi, ga mnogi pihajo. Če je oseba zdrava, je to samo neokusno in ne še nevarno. Če je pa tuberkulozna, je tako ravnanje lahko usodno.

Zaradi toplote se mleko posebno poleti kmalu pokvari, zato prekuhanega hranimo v hladnem prostoru. V veliki vročini si pomagamo tako, da postavimo posodo z mlekom v mrzlo vodo. Tudi dodatek jedilne sode prepreči skisanje. Slednjega pa se smemo poslužiti samo pri zdravih in odraslih ljudeh, otrokom in bolnikom takega mleka ne smemo nuditi. Kar se tiče shranjevanja mleka, je važno, da ga ne shranimo skupaj z drugimi živilmi v tesnem prostoru, ker se navzame duha. Mleko uživamo v malih požirkih in to večkrat na dan.

Sredi preteklega stoletja so pričeli v ameriških tovarnah izdelovati zgoščeno mleko. Tekoča oblika mleka, ki jo navadno nazivamo kondenzirano mleko, je naravno mleko, ki mu je bila odvzeta voda in dodan sladkor. Po analizi strokovnjakov ima zgoščeno mleko več sladkorja in več maščobe ter popolnoma ustreza naravnemu mleku. Kondenzirano mleko razredčimo vedno tako, da zavremo najprej ustrezajoči del vode, nato pa dodamo mleko. Na tri dele vode damo en del mleka, nato dobro premešamo in prevremo.

Iz mleka delamo maslo in razne vrste sirov. Kakor mleko, tako se tudi maslo zelo hitro pokvari. Če nimamo hladilnika ali ledu, tedaj stresi maslo v skodelico, ga dobro potlači, izravnaj in povezni na krožnik z mrzlo vodo. Nemci primešajo maslu sol ali pa ga povrhu potresejo s soljo, medtem ko ga Angleži zavarujejo pred zunanjimi vplivi s sladkorjem. Dobro maslo je svetlorumeno, prijetnega vonja, se v ustih hitro stopi, nasprotno pa slabo maslo greni in se v ustih kašasto drobi.

Sir delajo iz ovčjega in kravjega mleka. Dober sir je bel in masten in ne grenak. Sir, ki ima zelene pege, ni dober in je celo zdravju škodljiv. Načeti sir moramo dobro pokriti ali zaviti v krpo, namočeno v belo vino ali pa v slano vodo. Povsem suhi sir — parmezan — hranimo na suhem zračnem prostoru.

Kubarski recepti

JAJČNA JED

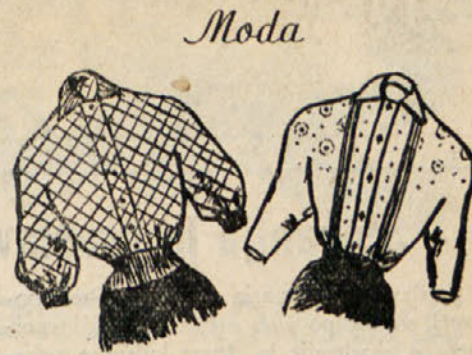
Jajca dobro žvrkljaj, posoli, lahko popraš ali primešaš drobno zrezanega drobnjaka. Med mešanjem jim lahko pridaš tudi malo mleka ali sladke smetane. Nato vlij na vročo mast ali maslo, z vilicami razmešaj. Pazi, da preveč ne zakrknjejo, ker so pretrda. S tem nadevaš paradižnike ali pa uporabi tudi kot samostojno jed s kruhom.

*

MOTOVILEC S FIŽOLOM

Solato, fižol, olje in kis.

Fižol, ki si ga zvečer namočila, skuhaj, odcedi in ohladi. Motovilec otrebi in dobro operi, polj ga z oljem, premešaj, dodaj fižol, posoli in okisaj, dobro premešaj in daj na mizo. Primešaš lahko tudi drobno zrezanega česna, ker česen dobro vpliva na prebavo in sploh na prebavne organe.

Levo: Bluzica za delovni dan iz karirastega volnenega blaga s tričetrtinskimi rokavi. Pas, ovrtnik in rob ob rokavih so pleteni iz volne v barvi, ki je zastopana v vzorcu blaga.

Desno: Bluzica iz belega batista ali svile za večere ali praznike s tričetrtinskimi rokavi kimono in vezanimi luknjičastimi kolobarčki.

PRAKTIČNI NASVETI

Kako čistimo linolej?

Zmešamo dve celi jajci z vodo ali še bolje z mlekom, tako da s tekočino popolnoma pomešata. To zmes potem nanesemo s čisto, platneno krpo tenko na linolej, ki ga moramo poprej dobro umiti in osušiti. Potem odpremo okna, da se linolej bolje suši, kar traja več ur. Slednjico ga z mehko krpo ološčimo in linolej bo spet kakor nov.

*

Hrapavo kožo na komolcih odpravimo, če jo redno vsak večer namažemo z oljem.

Korenine sobnih rastlin ne gnijejo, če damo v dno lončka nekaj oglja.

PRAVNE ZADEVE

V PRIMERIH

Nadaljnji pouk o rokih

O važnosti posameznih delov časa v vsakdanjem življenju, ki jih imenujemo »roke«, — Nemci pa »Fristen«, smo v zadnjih člankih že opozarjali na potrebo, da si vsak, ki sprejme kako listino, kak sklep ali kako razsodbo od sodnj ali od drugih oblastnih, rok za pritožbo dobro zapomni ali še zapiše, da ne pride v škodo! To velja za vse roke v postavah sploh!

V zadnjem članku smo posebno obravnavali slučaj motenja posesti, rok rekursa, če ni bilo prav razsojeno in kako se osemdnevni rok šteje. Na splošno pa se more vložiti rekurz vedno, če sodnik izda kak sklep (Beschluss ali Bescheid) v štirinajstih dneh, recimo, da tožbo takoj zavrne, ker ni bila vložena na pravo sodišče ali ker je v isti zadevi že sodba izdana, ali ker pravda že itak teče in tako dalje. Vendar pa smo že spoznali izjemo pri rekurzih v pravnih o motenju posesti. Takih izjem pa je več: Na primer v meničnih pravnih, ko dobimo plačilno povelje, ali v najemnih zadevah in večinoma tudi v eksekucijskih zadevah, kar omenjamo radi tega, da se ne zanašate na 14 dnevni rok, in da greste boljše pred potekom osmega dneva k advokatu, ki mora rekurz podpisati in vložiti, pa tudi sestaviti, ker je treba zakone natančno poznati!

Štirinajstdnevni ali tudi osemdnevni rok za rekurz, se šteje od dneva, ko je bil sklep ali ko je bila sodba dostavljena, razen v slučajih, ko zadostuje, da pove sodnik svojo sodbo ali svoj sklep ustmeno, na primer, če ste v malenkostnih zadevah obe stranki pred sodnikom navzoči, in se šteje potem od tega dneva. Dnevi na katere pade nedelja ali praznik, se štejejo naprej, če je pa osmi dan ali štirinajsti dan nedelja ali praznik, se premakne rok na prihodnji dan!

Dan dostavitve sklepa ali sodbe se ne šteje! Samo v pravnih radi motenja posesti se, kakor smo že povedali, roki krajše računajo. Če pa je treba kaj napraviti v gotovem številu tednov, mesecev ali let, pa pade konec roka na tisti dan zadnjega tedna ali zadnjega meseca, ki odgovarja po številu ali imenu tistemu dnevu, ko je rok začel teči! Danes pa na kratko samo še to, da je čas (rok) za prizive (pritožbe) proti razsodbam štirinajst dni, vendar pa mora tudi priziv vložiti advokat; samo v krajih, kjer nista dva advokata, sme sodnik tako pritožbo sprejeti na zapisnik, pripravljivo to pa ni! Prihodnjic pa nekaj o tem, kako si zapostavljeni še lahko pomagata!

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Kdaj je pri tvorih potrebna operacija

Tvori (turi — furunkli) so pogosta nadloga. Zdi se, da se nekaterih ljudi posebno radi lotevajo. Okuženje se kot pri črvu izvrši skozi neznan, navadno neopazene ranice. Nad ognjokom se napravijo vrh, ki se v nekaj dneh odpre, gnoj izteče, iz odprtine pogleda stržen (odmrlo podkožno tkivo — podobno kot odmrla kita pri črvu), ki ga z rahlim pritiskom iztisnemo ali s prekuhanjo pinceto izvlečemo. Tvor — z izjemo onih na zgornji ustnici in ob nosu — niso nevarni. Mir, gretje in snaga so poglavito zdravilo. Nesnaga je kriva, da se poleg starega napravijo novi tvorji. Kožo okrog tvora moramo zavarovati pred gnojem, ki se izliva iz tvora. Tvor pokrijemo s čisto gazo (platno) in ga olepimo ali povijemo. Kožo okrog tvora čistimo in obenem

utrjujemo z močnim žganjem ali še bolje z 1—2% salicilnim špiritom. Ker se pri tem koža suši in poka, jo tanko namažemo z vazelinom. Če bomo tako ravnali, ne bodo tvorji dobivali »mladih«.

Hujša pokora so tvorji pod pazduho. Prav v začetku nam jih včasih uspe za-treti z mrzlimi obkladki in mirovanjem, navadno pa je potrebna zdravniška pomoč. Teže je s tako imenovanimi karbunkli (mnogo tvorov drug ob drugem), ki se navadno naredijo zadaj na vratu. Operacija je večinoma neizogibna. Obsežne brazgotine ostanejo za vse življenje. Karbunkli in ponavljajoči se tvorji, ki počasi zorijo in se slabo celijo, dajo misliti na sladkorno bolezen. Treba je k zdravniku, da preišče vodo na sladkor.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.15 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 in 11.00 Solska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo (razen poned.) — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 15.00 Solska oddaja — 17.10 Popoldanski koncert.

Poročila dnevno: ob 8.00, 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 19.45, 21.45 in 23.55 uri.

Sobota, 13. februar:

8.45 Športni obzornik — 11.00 Veder dopoldne — 14.30 Zelje — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 15.30 Za vse, ki radi plešejo polko — 16.15 Film-magacin — 17.40 Philips-revija — 18.00 Pogled v svet — 18.30 Narodopisna zvočna slika: „Krst“ — 20.00 Športna poročila — 20.05 Jazz-revija 1954 — 20.15 Kar gre skozi veliko rok.

Nedelja, 14. februar:

7.20 S pesmijo pozdravljamo in voščimo — 8.10 Kmečka oddaja — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 13.45 Lovska ura — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 17.30 Šport in glasba — 18.30 Šlagerji — 20.05 Slušna igra.

Ponedeljek, 15. februar:

10.45 Veder dopoldne — 14.30 Slov. poročila in objave. Teden in mi. Okno v svet — 15.30 Dobro zabavo! — 20.00 Posebej za vas! — 20.30 Literatura v ponedeljek — 22.15 Pojemo in plešemo.

Torek, 16. februar:

11.00 Solska oddaja — 14.30 Slov. poročila in objave. Zdravniški vedež: Trakulja —

15.30 Za ženo in družino — 18.30 Koncertna ura — 19.15 Velika šansa! — 20.15 Zvok in dim — 22.15 Športniki pred mikrofonom.

Sreda, 17. februar:

10.45 Iz ženskega sveta — 14.30 Slov. poročila in objave. Za naše kmetovalce — 16.30 Nove plošče — 20.00 Koroške pesmi.

Četrtek, 18. februar:

10.45 Nasveti v življenjskih vprašanjih — 11.00 Solska oddaja — 14.30 Slov. poročila in objave. „Obir in Peca v luči Vorančeve besede“ — 18.30 Literarna oddaja: Slovenska moderna lirika: Ekspresionistična pesem — 20.00 Igra plesni orkester Wilhelm Durka.

Petek, 19. februar:

10.45 Za dom — 14.30 Slov. poročila in objave. Za naše male poslušalce — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Zgrabi srečo! — 20.00 Muzikalična novela — 21.30 Slaščice iz Pariza — 22.15 Na ledu in snegu.

RADIO LJUBLJANA

Sobota, 13. februar:

13.00 Novi filmi — 13.45 Jezikovni pogovori — 14.00 Zabavna glasba — 15.30 Za pionirje — 17.10 Zeleli ste — poslušajte! — 20.00 Pisan sobotni večer.

Nedelja, 14. februar:

8.00 O športu in športnikih — 11.00 Od pravljice do pravljice — 13.15 Oddaja za žene — 13.25 Zeleli ste — poslušajte! — 15.45 Radijska igra — 17.00 Ljudsko-prosvet-

ni obzornik — 18.20 Pisan spored slovenskih narodnih pesmi — 20.00 Opera.

Ponedeljek, 15. februar:

13.00 Za pionirje — 13.50 Kulturni pregled — 14.40 Mazurke in valčki — 15.30 Solska ura za nižjo stopnjo — 18.25 Jezikovni pogovori — 18.40 Narodne pesmi — 20.00 Radijska univerza: Lev Modic: Problemi etike.

Torek, 16. februar:

11.00 Solska ura za nižjo stopnjo — 11.30 Solska ura za višjo stopnjo — 13.00 Modni kotiček — 15.30 Športni tednik — 17.10 Za dobro voljo bodo igrali Štirje fantje, Vaški kvintet in Veseli godci — 18.30 Iz bojev naših narodov — 20.00 Okno v svet — 20.10 Odlomki iz oper nemških skladateljev.

Sreda, 17. februar:

13.00 Z obiskov pri pionirjih — 13.15 Za vsakogar nekaj — 14.20 Kulturni pregled — 14.40 Umetne in narodne pesmi — 17.50 Zdravstveni nasveti — 18.00 V veselem ritmu — 20.00 Radijska igra.

Četrtek, 18. februar:

14.40 Mali ansambli igrajo zabavno glasbo — 15.30 Cicibanom — dober dan! — 16.00 Zeleli ste — poslušajte! — 17.30 Oddaja za žene — 18.00 Uganite kaj igramo! — 20.00 Domače aktualnosti — 20.10 Drugi jugoslovanski radijski festival.

Petek, 19. februar:

13.05 Koroška, Bela Krajina in Prekmurje v narodni pesmi — 17.50 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.30 Kulturni pregled — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.15 Simfonični plesi.

